

MC İKTİDARI VE PARTİLER

Türkiye ekonomik bir bunalım içinde olduğu kadar siyasal bir bunalımın da içindedir. Kurulup iktidara geldiğinden beri iç çekişmelerle sarsılan, bir türlü tam iktidar olamayan MC koalisyonu hükümetinin gidici mi, kalıcı mı olduğu son günlerin en çok tartışılan konusudur. Ama siyasal bunalım açısından üzerinde pek durulmayan bir başka durum daha var. O da, burjuva partilerinden her birinin toplumsal yapıda yerini alıp, sınıfsal rayına tam oturamamış olmasıdır.

MC'nin akıbeti konusunda yorumlar daha çok gidici olduğu noktasında toplanıyor. Bunda belirleyici unsurun MSP olduğunda herkes birleşik. MSP koalisyonundan ayrılma işaretleri veriyor, ama bu işaretler, ileri sürdüğü talepleri Demirel'den koparmak için bir baskı aracı olarak mı veriliyor, yoksa MSP gerçekten koalisyonundan ayrılmayı düşünüyor, planlıyor mu?

Bizce bu sorunun cevabı mutlaka ya biri, ya öteki olmak zorunda değildir. Her ikisi de olabilir. MSP hem 1977 yılı bütçesinin hazırlıkları sırasında istediği ödünleri elde etmek çabasında, hem de bütçe geçtikten sonra koalisyonundan ayrılma niyetinde olabilir, istediklerini elde edip bütçeyi geçirdikten sonra MSP için koalisyonu sürdürmekte pek bir yarar kalmıyacaktır. Buna karşılık, Demirel'in iktidardan düşüp hakkında soruşturma dosyalarının açıldığı, MSP'nin ise, bir seçim hükümeti içinde iktidarda kalabildiği şartlarda seçime gidilmesi sayısız yararlar sağlayacaktır bu parti için. MSP koalisyonu bozarsa içindeki 17 veya 21 milletvekili muhalefet grubu partiden ayrılır iddiası da pek geçerli değildir. Bu grup seçim şansı azalan MSP'den ayrılıp seçim şansı yükselen AP'ye geçmeğe hevesli olabilir; ama iktidardan düşmüş, seçim şansı azalmış olan AP'ye geçmeye, hele MSP yeni kurulacak hükümette de yerini korursa, hiç de istekli olmayabilir. Kaldı ki, AP'de milletvekili olma olanağını elde edebilecekleri de hiç garantili değildir. Ayrıca, MSP merkez yönetiminin bu muhalefetten olan kişileri parti yönetim kademelerinden uzaklaştırmış olması Erbakan grubunun bunlardan çekinmediğinin de işaretidir.

Mart ayından sonra bir seçim hükümeti kurulması konusunda CHP, MSP ve DP'nin anlaşması zor olmaz. Politik görüş ayrılıkları, karşılıklı çıkar hesapları kısa süreli ve seçimle sınırlı bir hükümetin kurulmasında önemli rol oynamaz.

MC iktidarının sürüp süremeyeceği konusunda onu oluşturan partiler -özellikle AP ile MSP- arasındaki çekişme ve uyuşmazlıklar etken olmakla beraber, asıl belirleyici faktör bunlar değildir. Büyük burjuvazi, MC'nin oluşturulmasında ve iktidara getirilişinde olduğu kadar bugün de bu iktidarın sürdürülmesinde aynı derecede kararlı olsa, çekişmeler bir uzlaşma çizgisi üzerinde az çok durulur ve koalisyon sürer. Ama defalarca belirtmiş olduğumuz üzere, büyük burjuvazinin kendisinde bir ayrışma ve CHP'yi bir iktidar partisi alternatifi olarak görme eğilimi belirlemiştir ve büyük burjuvazi bütünüyle MC iktidarının politikasından ve icraatından hoşnut değildir; hükümetten yakınmalar ve talepler durmadan tekrarlanmaktadır. MC'nin

sallantısının esas nedeni büyük burjuvazinin bu ikili, tereddütlü durumunda yatmaktadır. MC'nin üzerine oturduğu sınıfsal zemin sallantılı olunca, koalisyon partileri arasındaki çekişmeler büsbütün boy atmakta ve koalisyonu tehlikeli biçimde sarsıcı niteliğe bürünmektedir.

Bir bütün olarak MC'nin sınıfsal dayanağı ile bağlantısı sıkı ve sağlam olmadığı gibi, onu oluşturan partilerin her biri de sınıfsal temeline sıkıca oturmuş değildir. 1971 öncesinde AP daha belirgin biçimde sanayi burjuvazisinin temsilcisi olma yolundaydı; şimdiyse, oy hesapları ve iktidarı elden kaçırmama kaygısıyla burjuvazinin daha gerici, geleneksel kesimlerini de kollamaktadır.

Büyük burjuvazinin kendisi de işçi ve emekçi halk kitlelerinin yükselen politik bilinçlenmesi ve direnci karşısında, içinde barındırdığı kaçınılmaz ayrışım ve çekişmelere rağmen, toparlanma ve dayanışma zorunluğu duymakta ve sanayi kesimi diğer kesimlere ödün verme durumunda kalmaktadır. MC'nin oluşması ve iktidara gelişi bunun sonucuydu. Ne var ki, Türkiye kapitalistleşme ve sanayileşmede belirli bir düzeye erişmiş bulunmaktadır. Bu düzeyde, kapitalizmin yeniden üretim yasası durmadan genişleyerek kendini hissettirmekte, ekonomiyi ve büyük burjuvazinin sanayici kesimini gereğinin yerine getirilmesine zorlamaktadır. Oysa bu gerekler yerine getirilememektedir. Finansman ve pazar darlığı baskısını arttırarak sürmektedir; dış finansman kaynakları kurumuş denecek kadar yetersizdir; içteki kredi kaynakları ve gerileyen tasarruflar ise daha çok sanayiden başka alanlara kaymaktadır. Sanayi ürünleri için dış pazarlar hemen hemen kapalıdır. Kırsal kesimde iç pazarı geliştirecek, tarımsal verimliliği yükseltip sanayie fon aktarılmasına yol açabilecek bir toprak ve tarım reformu ise yapılamamaktadır. Böylesine ikili çıkmaz içinde AP büyük burjuvazinin partisi olma işlevlerini yerine getirememektedir. Bugünün AP'si siyasal görüş ve tutumu ve ekonomik politikası açısından 1971 öncesinden daha geri bir çizgidedir.

Sınıfsal niteliği en çok tartışılmalı MSP'dir. Kimi ilerici yazarlar MSP'yi batılılaşma savunucusu küçük burjuvazinin ve bürokratların küçümseyip baskı altında tuttuğu "doğucu" ve "dinsel" halk kitlelerinin politik hareketi olarak değerlendirmişlerdir. Oysa hatırlamak gerekir ki, MSP'nin mirasçısı olduğu MNP sözü edilen halk kitlelerinin politik hareketi olarak ortaya çıkmadı. Ticaret ve Sanayi Odaları ve Borsalar Birliği düzeyinde, kredi ve lisans dağılımında büyük kentlerin büyük sermayedarlarına karşı bir baş kaldırma olayına ilişkin olarak kamuoyu Erbakan'ı ilk kez tanıdı. Anadolu'da ticaret ve tefecilik alanında bir sermaye birikimi oluşmuş ve sanayie yönelme eğilimine girmişti. Marmara ve Ege bölgesi dışında oluşan bir yeni zengin Anadolu burjuvazisi mali ve ekonomik nimetlerin dağılımında kendisine de yer ve pay verilmesini istiyordu. Bu burjuvazinin bir kesimi -Çukurova burjuvazisi- hızla büyük burjuva düzeyine yükseldi. MNP ve o kapatılınca MSP burjuvazideki bu oluşumun siyasal örgütü, partisi olarak ortaya çıktı.

MSP'nin dinciliği üç nedenden kaynaklanıyor. Birincisi, söz konusu Anadolu burjuvazisi, İstanbul ve Ege'nin batılılaşmış, gardrop Atatürkçüsü büyük burjuvalarına kıyasla geleneklere dinsel inanç ve değerlere daha bağlı bir sınıf; MSP yöneticilerinin kendileri de bu sınıf ve ortamdan yetişme. İkincisi, oy kaynakları ve kitle tabanı oluşturma hesaplarıyla MSP halk kitlelerinin dinsel inanç ve duygularından

yararlanma çabasında. Üçüncüsü, -şimdiye kadar üzerinde durulmamış, çok önemli bir nokta- burjuvazinin temsilcisi ve partisi olarak MSP işçi ve emekçi kitlelerin sola, sosyalizme kayışını, onlarda dinsel ideolojiyi yerleştirip güçlendirerek önlemek istiyor. “Maddi kalkınma manevi kalkınma ile birlikte mümkündür” temasının ısrarla işlenişi bundandır. 1973 seçimleri sırasında Milliyet gazetesinin kendisiyle yaptığı bir röportajda Erbakan tezgâh başındaki adamın artık eskisi gibi işine bağlı olmadığından yakınmıyor, bunun Almanya gibi gelişmiş bir ülkede dahi önemli bir sorun olduğuna işaret ediyor ve bu bağlılığı oluşturup pekiştirmek için her fabrikanın yanında bir cami yapılmasını öneriyordu. İşçi çalıştığı yere ekmek kapısı, işverene velinimeti olarak bağlanacak, çalışma barışı gerçekleşecektir.

MSP'nin zayıf noktası parti çalışma ve propagandalarında ideolojik -dinsel ideolojik- yanına ağırlık vermesi, temsil ettiği ve etme çabasında olduğu Anadolu orta burjuvazisinin ve emekçi küçük burjuvazinin ekonomik sorunlarına ve özlemlerine tutarlı ve geçerli çözümler önerememesidir.

Büyük burjuvazinin bir kesimiyle ilişkileri varsa da, bu ilişkileri geliştirip büyük burjuvazinin benimsediği, AP'nin yerine alternatif olarak gördüğü parti haline gelememektedir. Geçerli bir ekonomik görüş ve politikadan yoksunluğu ve gayri ciddiliği buna engeldir. Şimdi sanayileşme, ağır sanayie geçme ve sanayii ülke düzeyinde yayma sorun ve amacına en fazla sahip çıkan parti görünümünü kazanmaya çalışıyor. Ama sadece görünümünü. Fizibilite hesapları yapılmamış, projeleri hazırlanmamış, arsalarla ilişkin işlemleri tamamlanmamış, ödeneği çıkmamış tesislerin bir çukura iki kürek harçla temellerini atmanın gülünç olmaktan öteye gitmeyeceğini anlamıyacak kadar ciddiyetten yoksundur MSP.

Koalisyonun diğer iki partisinden CGP üzerinde durmaya değmez. Eriyip gitmiştir. Sivil-asker bürokrasinin kendisini Atatürkçü sayan, ama bu konuda çok dar ve yüzeysel bir anlayışa sahip kesiminin sözcüsü durumundadır ve ancak 12 Mart dönemi gibi zaman ve şartlarda hükümeti oluşturacak eleman sağlamakta işe yarar. MHP parti olarak CGP kadar küçük olmakla beraber, durumu başkadır. Pompalanarak şişirilmiş bir partidir. Bağrındaki komando ve ülkücülerle dört bir yana saldırır, devlet kadrolarını, özellikle eğitim kadrolarını ve kuruluşlarını doldurur durumdadır. Ama toplumda gerçek bir tabanı, kitlesi yoktur. Kendisine sağlanan olanaklar, kolaylıklar olmasa, bunlar ayağının altından çekilip alınsa, iğne batırılmış bir balon gibi söner. Tam boy açık faşizmde asıl işlevini bulur ve görür. Şimdi de, solu gayri resmi biçimde kırdırtmak ve sindirtmek, çok partili parlamenter görünüm altında, baskıcı faşizan bir yönetimi oluşturup sürdürmek için kullanılıyor. Büyük burjuvazi, Demirel ve diğer örtülü güçler tarafından. Büyük burjuvazi MHP'yi kullanıyor ama onu kendi partisi olanak benimsemiş değil, en azından şimdilik değil. Büyük burjuvazinin gözü hâlâ AP'de ve giderek ikinci alternatif olarak CHP'de.

CHP de sınıfsal rayına oturamamıştır. Tek parti döneminde CHP'nin bir devlet partisi olduğu, doğrudan sivil-asker bürokrat kesime, dolaylı olarak da vesayeti altında tutmaya çalıştığı zamanın burjuvazisine, toprak ağalarına, kasaba eşrafına dayandığı biliniyor. Giderek palazlanan burjuvazinin CHP'den desteğini çekip kendi partisi olarak DP'yi oluşturmasıyla ve çok partili rejim, tek dereceli genel seçimler şartlarında CHP'nin kendisine bir kitle tabanı edinmesi gerekti. 1950'den

başlayarak bir türlü muhalefet partisi olmaktan kurtulamayan CHP bu gereği ancak 1960'ların ortasında anladı. Ortanın solu görüş ve politikasının ortaya çıkarılışının nesnel nedenlerinden biri buydu. Bir başka nesnel -ve öznel- nedeni ise TİP'in kuruluşu ve yol alışıydı. Ortanın solu söz konusu edildiğinde İnönü, "Memleket sola kayıyordu, bunu önlemek lazımdı" demekten çekinmemişti.

Bugün de CHP'nin asli görevi budur: toplumun sola kayışından, bu kayışın sosyalizme yönelmesini önlemek üzere yararlanmak. Sosyalizmi reddeden bir sol görünüme bürünmesinin anlamı budur. Böyle iki yönlü bir görevi yüklenmiş olduğundan dolayıdır ki, CHP, hem işçi ve emekçi sınıf ve kesimleri kendi denetimi altına alıp yönlendirmek, hem de sosyalizmi karşısına alan kapitalizmin çerçevesini aşmayan reformculuğu ve parti yapısında barındırdığı burjuva hatta toprak ağası unsurlarla büyük burjuvaziye -ve de ABD'ye- güvence vermek çabası içindedir. Yine bu iki yönlü görevi dolayısıyla ki, CHP bir yandan gidebildiği kadar sol çizgide bir programı kitlelere sunmakta, öte yandan kendi içinde demokrat ilerici unsurları geri plana itip yönetim kademelerinden uzaklaştırmakta ve partiyi bütünüyle tek liderin kontrolüne sokacak bir tüzüğü ortaya koymaktadır.

Bugün CHP ne işçi-emekçi kitlelere tam oturmuş, ne de büyük burjuvazinin tereddütsüz tam güvenini kazanmış durumdadır. İşçi-emekçi kitleler içinde durumu 1973 seçimleri zamanına kıyasla nitel olarak zayıflamıştır. Artık CHP, Ecevit'in kişiliğinde somutlaşan coşkulu bir umut değildir kitleler için.

1977 seçimlerinde nicel olarak oy çoğunluğunu elde etse de değildir. Coşkulu bir umut olmaktan çok MC'den kurtulmanın bir alternatifidir sadece. Geleceğin CHP iktidarı -gerçekleşirse eğer- kitlelerin de, burjuvazinin de kendisinden beklediklerini boşa çıkarmaya adaydır. Kitlelerin beklediği "hakça düzen" ve "gönenç" (refah) gerçekleşmeyecektir; büyük burjuvazinin beklediği, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin siyasal-ekonomik mücadelelerinin kontrol altına alınması ve saptırılması da gerçekleşmeyecektir. Toplumsal gelişmenin nesnel yasaları uyarınca işçi ve emekçi sınıf ve tabakaların siyasal-ekonomik mücadelesi sürecektir. Taahhüt ettiği demokratik özgürlükleri sağladığı ölçüde CHP, toplumun gelişmesinde tarihsel bir işlev görmüş olacaktır. Asıl umut ise, işçi sınıfında, onun politik hareketinde, partisindedir.

Çark Başak, Sayı 19, 16 Kasım 1976